

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Дорошенко Тетяни Володимирівни на дисертацію
Рудої Галини Станіславівни «Розвиток музичних здібностей учнів
початкової школи в процесі ігрової діяльності», представлену на
здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за
спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

1. Актуальність обраної теми. Динамічні зміни в сучасному суспільстві України, пов'язані із процесами глобалізації освіти та соціальної інтеграції, вимагають глибокого переосмислення пріоритетних напрямів навчання і виховання дітей і молоді в нових економічних і соціокультурних умовах, перебудови та оновлення змісту, форм і методів організації освітнього процесу на основі дитиноцентризму, особистісної орієнтації, створення ефективної системи національного виховання, компетентнісного підходу до навчання, використання нових педагогічних технологій.

Минулий рік в освіті України ознаменувався прийняттям Державного стандарту початкової освіти, за яким почали навчатися перші класи Нової української школи, і в якому метою початкової освіти визначено всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості.

Важлива роль у вирішенні цих завдань належить музичному мистецтву. У зв'язку з цим перед музичною педагогікою постає багато проблем, серед яких однією з найактуальніших є проблема формування музичних здібностей учнів. Звернувшись до актуальної проблеми та спрямувавши свої зусилля на оновлення підходів щодо її вдосконалення, Руда Галина Станіславівна визначила необхідність і важливість широкого застосування музично-ігрової діяльності у розвитку музичних здібностей учнів початкової школи, яка передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтва) шляхом розкриття і розвитку природних

здібностей, творчого вираження особистості, що складає зміст визначеної Концепцією Нової української школи та Державним стандартом початкової освіти культурної компетентності.

Галина Станіславівна достатньо переконливо доводить, що вагомого значення у цьому аспекті набуває теоретичне обґрунтування принципових засад, педагогічних умов, методів, форм, етапів з метою їх використання для ефективного розвитку музичних здібностей молодших школярів в процесі ігрової діяльності. Саме тому тема дисертаційного дослідження Г. С. Рудої «Розвиток музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності», наукова розробка даної проблеми є актуальною і природно впливає з тих вимог, які ставляться сьогодні перед учителем музичного мистецтва, і безпосередньо впливає на теорію та практику музичної освіти.

Важливо зазначити, що дисертаційне дослідження Г. С. Рудої є складником комплексної теми науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова з проблеми «Зміст, форми, методи і засоби вдосконалення підготовки вчителів музики» (протокол № 5 від 26 грудня 2013 року).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність.

Високий ступінь достовірності та аргументованість результатів дослідження Рудої Галини Станіславівни забезпечено глибоким аналізом літературної бази, яка налічує 221 найменування, із них 7 – іноземною мовою, застосуванням адекватних методів наукового дослідження: теоретичних, емпіричних, статистичних; достатнім обсягом обстеженого контингенту, який дорівнював 124 особам, з них, 62 особи, які склали експериментальну групу, та 62 особи, які склали контрольну групу, теоретичним обґрунтуванням доцільності визначення й розробки комплексу методів і прийомів розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в

процесі ігрової діяльності; розробкою та апробацією методики розвитку музичних здібностей молодших школярів у процесі ігрової діяльності на уроках музики та в позакласній діяльності, достатньою ілюстрованістю дисертаційного дослідження, яке представлено 22 таблицями та 17 рисунками.

Мета і завдання роботи спрямовані на розроблення, теоретичне обґрунтування та експериментальну перевірку методики розвитку музичних здібностей молодших школярів у процесі ігрової діяльності.

Аналіз теоретичного матеріалу, проведені емпіричні дослідження складають основу запропонованих автором положень і висновків щодо розуміння характеристик компонентної структури музичних здібностей, розробленої методичної моделі розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності.

На ступінь обґрунтованості вказує й організація дослідження, яка сприяла одержанню достовірних даних, та коректне застосування методів математичної статистики. Висновки роботи обґрунтовані, відповідають поставленим завданням, базуються на результатах проведеного експерименту, висвітлені достатньою мірою.

Отже, вищенаведене дозволяє вважати отримані наукові положення та висновки дисертації Г. С. Рудої обґрунтованими і достовірними.

3. Структура роботи логічна й пропорційна, включає анотацію, вступ, три розділи, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел, додатки. Основний зміст дисертації викладено на 166 сторінках, ілюстровано 22 таблицями та 17 рисунками.

Оформлення автореферату відмічається ідентичністю, логікою та послідовністю викладу, відповідністю подання наукових результатів положенням дисертації.

У вступі дисертації автором обґрунтовано актуальність проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, окреслено його методологічну та теоретичну основу, охарактеризовано методи дослідної

роботи, висвітлено її наукову новизну та практичне значення, а також наведено дані про апробацію і впровадження результатів дослідно-експериментальної роботи.

У першому розділі – **«Теоретичні основи дослідження проблеми розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності»** – розглянуто існуючі підходи науковців щодо проблеми музичних здібностей та їх розвитку; з позицій висновків загальнонаукового пізнання з урахуванням психологічних та вікових особливостей музичних здібностей учнів уточнено сутність поняття «музичні здібності учнів початкової школи», конкретизовано їх зміст і структуру, визначено особливості та педагогічні можливості ігрової діяльності з позицій її впливу на розвиток у молодших школярів музичних здібностей. Слід відмітити, що на основі аналізу педагогічних концепцій, методичних систем вітчизняних та зарубіжних дослідників, дотичних до проблеми музичного виховання на національній основі, автором виявлено дієвість етнічного мистецького фонду в розвитку музичних здібностей учнів початкової школи.

У другому розділі дисертації – **«Методичне забезпечення розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності»** – Галиною Станіславівною Рудою запропоновано методичну модель розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності, яка включає: визначення мети, принципи, педагогічні умови, блоки методів, критерії та показники, рівні та етапи розвитку музичних здібностей учнів початкової школи; визначено принципи, педагогічні умови розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності, представлено розроблену в ході дослідження методичку розвитку музичних здібностей учнів початкової школи, що представляє собою систему організації музично-ігрової діяльності (на уроці та у позакласній діяльності), спрямовану на розвиток ладового, музично-ритмічного чуття, звуковисотного слуху і передбачає впровадження ігор, специфічних музичних завдань, вправ, виконавських тренінгів тощо,

виконання яких сприяє отриманню школярами власного задоволення. Заслугує на увагу здійснена автором дослідження класифікація запропонованих ігор у методичні блоки згідно музично-розвивальної мети, а саме: блок методів розвитку музично-ритмічного чуття, блок методів розвитку звуковисотного слуху, блок методів розвитку ладового чуття.

У третьому розділі – «Дослідно-експериментальна робота з розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності» – Г. С. Рудою представлено розроблені критерії та показники розвиненості музичних здібностей молодших школярів; визначено стан розвиненості музичних здібностей учнів початкової школи, окреслено методичку організації, перебіг експериментальної роботи, представлено динаміку ефективності розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності; проаналізовано результати експериментальної роботи.

Висновки є обґрунтованими, логічними, в повній мірі відображають результати проведених досліджень та засвідчують вирішення поставленої мети і завдань.

Перелік використаних літературних джерел містить достатню кількість вітчизняних та зарубіжних посилань останніх років.

Додатки оформлені у відповідності із вимогами, відповідають напрямку проведених досліджень та отриманим результатам.

4. Наукова новизна результатів дослідження. У дисертації Рудою Галиною Станіславівною здійснено теоретико-методичне узагальнення й запропоновано нове практичне вирішення наукової проблеми розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності. Галина Станіславівна Руда обґрунтувала поетапну методичку розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності. Результати аналізу наукових джерел надали автору підстави для уточнення сутності, змісту та структури поняття «музичні здібності учнів початкової школи».

Науковим інтересом вирізняється розроблена, теоретично обґрунтована дослідницею методична модель розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності. У процесі моделювання Г. С. Рудою висвітлено й обґрунтовано загально-педагогічні та спеціально спрямовані принципи, педагогічні умови, етапи розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності.

Вважаємо за доцільне відмітити визначені й обґрунтовані автором блоки спеціальних методів і прийомів розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності, що значно збагачує практичний аспект вирішення даної проблеми.

Ще одним здобутком автора є обґрунтування критеріїв та показників для визначення рівнів оцінювання стану розвиненості музичних здібностей учнів початкової школи. Дослідницею доведено залежність та ефективність розвитку музичних здібностей від залучення учнів до ігрової діяльності на уроках музики та в позакласній роботі.

5. Значущість результатів дослідження для науки й практики та можливі шляхи їх використання. Значущість результатів дослідження Г. С. Рудої для педагогічної науки полягає у розробленні, обґрунтуванні та апробації методичної моделі та поетапної методики розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності, розкритті провідних принципів та педагогічних умов цього процесу, розробленні методів, етапів розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності; методики критеріально-рівневого оцінювання стану розвитку музичних здібностей учнів початкової школи, вдосконаленні категоріального апарату.

Не викликає сумніву й практичне значення одержаних автором результатів дослідження, оскільки його теоретичні висновки та експериментальні результати, зокрема поетапна методика розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності, можуть бути використані вчителями музичного мистецтва; як підґрунтя для оновлення та

коригування змісту навчальних дисциплін «Методика музичної освіти», «Педагогічна творчість» та ін. та для удосконалення педагогічної практики студентів, – викладачами закладів вищої освіти, а також у системі післядипломної освіти вчителів музичного мистецтва.

6. Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях. Основні положення дисертації Г. С. Рудої достатньо повно висвітлені в 17 одноосібних публікаціях, 6 статей з яких – у наукових фахових виданнях України з педагогіки, 2 – у міжнародних фахових виданнях, 9 публікацій апробаційного характеру.

7. Оцінка змісту й оформлення дисертації та автореферату. Дисертація та автореферат Рудої Галини Станіславівни написані грамотно й оформлені згідно з вимогами пунктів 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р. та № 1159 від 30.12.2015 р.). Загалом зміст дисертаційної роботи відзначається смисловою завершеністю, цілісністю, чіткістю викладення теоретичних положень, основних понять, емпіричних даних, а його аналіз засвідчує, що Галина Станіславівна Руда володіє методами теоретичного аналізу, систематизації, зіставлення одержаних даних, уміло поєднує теоретичний аналіз, узагальнення з методами дослідження на емпіричному рівні, зокрема експериментом. Наукові положення, висновки, наведені в авторефераті, належним чином розкриті та обґрунтовані в рукописі дисертації.

8. Зауваження щодо змісту дисертації. Загалом позитивно оцінюючи наукове та практичне значення результатів дослідження, висловлюємо побажання та зауваження, що мають рекомендаційний характер.

1. На стор. 24 дисертації зазначається, що науковці виділяють серед музичних здібностей: музичний слух в єдності звуковисотного, ладового, гармонічного, тембрового, динамічного компонентів,

почуття ритму, музичну пам'ять, уяву, музичне сприйняття тощо. Потребує пояснення, чому принциповим для роботи авторка дисертації розглянула проблему розвитку музичних здібностей учнів початкової школи як єдиного взаємозалежного та взаємозумовленого комплексу лише трьох музичних здібностей, а саме: ладового чуття, музично-ритмічного чуття, звуковисотного слуху?

2. На нашу думку, автору доцільно було б простежити та проаналізувати, як змінюється з віком структура музичних здібностей, та як з розвитком спеціальних музичних здібностей, визначених у дослідженні, розвинулись загальні здібності учнів (здатність емоційно відгукуватися на музику, здібності пізнавального характеру, музичне мислення, музична уява, музична пам'ять тощо).
3. На стор. 28 дисертації Галина Станіславівна висвітлює точку зору вченої С. Науменко, яка, досліджуючи музичні здібності молодших школярів, дійшла висновку, що здібності, як і їх анатомо-фізіологічні передумови – задатки, є вродженими. Недостатньо чітко, на наш погляд, розкрита в роботі позиція автора стосовно цього питання.
4. На нашу думку, недостатньо повно знайшли відображення складові компоненти методики розвитку музичних здібностей учнів початкової школи у формулюванні цього терміну.

Разом з тим, висловлені зауваження, які у більшості мають дискусійний та рекомендаційний характер, не зменшують актуальності та значущості дисертаційної роботи, яка є суттєвим внеском у розв'язання наукової проблеми розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності.

9. Загальний висновок. Дисертаційна робота Рудої Галини Станіславівни «Розвиток музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності» є самостійною, повноцінною, завершеною науковою працею, в якій представлені нові наукові дані, що мають теоретичне й практичне значення, та яка вирішує важливе наукове завдання,

що полягає в розробленні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності.

Дана робота за своїм змістом, актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю і достовірністю, науковою та практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладу в опублікованих дисертанткою наукових працях, а також за оформленням відповідає встановленим вимогам пунктів 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р. та № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор, Руда Галина Станіславівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри мистецьких дисциплін
Національного університету

«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка Т.В. Дорошенко

Підпис доктора пед. наук, професора,
завідувача кафедри мистецьких дисциплін
Т.В. Дорошенко засвідчую

Перший проректор
проректор з науково-педагогічної роботи
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка,
доктор історичних наук, професор

 В.О. Дятлов